

№ 10 **Журнал ЦК ЛКСМУ для дітей** **Жовтень 1948**

Тричі орденоносний КОМСОМОЛ

ДОРОГІ ПІОНЕРИ І ПІОНЕРКИ!

29 жовтня 1948 року минає 30 років з того дня, коли було засновано комсомол.

Комсомол створила партія Леніна—Сталіна.

Комуністична партія більшовиків завжди організовувала трудящу молодь, залучала її до революційної боротьби. Володимир Ілліч Ленін так говорив про зв'язок молоді з комуністичною партією:

«Ми партія майбутнього, а майбутнє належить молоді. Ми партія новаторів, а за новаторами завжди охочіше йде молодь. Ми партія самовідданої боротьби з старим гниллям, а на самовіддану боротьбу завжди першою піде молодь...»

Партія виховує підростаюче покоління в дусі безмежної любові до соціалістичної Вітчизни і ненависті до ворогів нашого народу.

За 30 років комсомол виріс у багатомільйонну організацію, яка об'єднує в своїх рядах широкі верстви передової молоді Радянського Союзу.

На протязі всієї історії свого існування комсомол, під керівництвом партії, самовіддано боровся за торжество справи Леніна—Сталіна.

В роки громадянської війни на заклик комсомолу десятки й сотні тисяч молодих бійців вливалися в лави Червоної Армії. Найбільш стійкі і безстрашні юнаки й дівчата ішли в комуністичну спілку молоді. Вони знали, що бути в комсомолі — це значить усього себе віддати соціалістичній революції, і вони обирали цей шлях.

Багато славних імен героїв комсомольців навіки залишилося в історії громадянської війни. Вася Алексеєв, Альоша Касименко, Оля Антропцева, Микола Руднєв і тисячі інших членів комуністичної спілки молоді вславили себе і весь комсомол подвигами в ім'я перемоги комунізму.

За видатні заслуги перед Батьківщиною, за героїзм, виявлений у боях громадянської війни, комсомол одержав від Радянського Уряду свою першу нагороду — орден Червоного Прапора.

Коли народи нашої країни, керовані більшовицькою партією, розгорнули грандіозне соціалістичне будівництво, комсомол віддав цій справі увесь свій молодий запал.

На неосяжних просторах великого Радянського Союзу споруджувалися заводи, електростанції, нові міста.

Комсомольці і вся радянська молодь брали найактивнішу участь у будівництві таких гігантів індустрії, як Дніпрогес, Магнітогорський і Кузнецький металургійні комбінати, Сталінградський і Харківський тракторні заводи. На Далекому Сході вони створили славне місто Комсомольськ.

У творчому труді мільйони юнаків і дівчат діставали більшовицьке виховання, вчилися пов'язувати свою повсякденну діяльність з загальними завданнями будівництва соціалізму.

В роки першої сталінської п'ятирічки Радянський Уряд нагородив комсомол ще одною нагородою — орденом Трудового Червоного Прапора.

Особливо яскраво виявилася роль комсомолу як організатора молоді і помічника комуністичної партії в час Великої Вітчизняної війни.

Комсомол послав мільйони своїх синів і дочок в Радянську Армію і в партизанські загони, став організатором самовідданої роботи молоді в промисловості і в сільському господарстві.

Невмирущою вічною славою покрили себе комсомольці в битвах Великої Вітчизняної війни. В народній пам'яті ніколи не згаснуть імена Зої Космодем'янської, Олександра Матросова, Олега Кошового, Лізи Чайкіної, Лялі Убийвовк, Юрія Смірнова, Шури Чекаліна, Радика Руднєва.

Героїзм комсомольців, їх стійкість і мужність, їх непохитна віра в нашу перемогу, їх нестримне прагнення знищити ворога — це якості, на яких виховується вся наша молодь.

За заслуги перед Батьківщиною в роки Великої Вітчизняної війни, за виховання радянської молоді в дусі безмежної відданості Батьківщині комсомол одержав третю, найвищу урядову нагороду — орден Леніна.

Комсомол Радянської України завжди був передовим загоном Всесоюзної Ленінської Комуністичної Спілки Молоді. І в громадянську війну, і в період мирного будівництва, і в Велику Вітчизняну війну комсомольці і молодь нашої республіки були в перших лавах будівників і захисників Соціалістичної держави.

Героїчна діяльність комсомолу України відзначена бойовим орденом Червоного Прапора.

Після війни в Радянському Союзі знову почалося величезне будівництво. Радянська молодь активно працює для справи дальшого розвитку нашої промисловості, транспорту, сільського господарства.

Вся молодь України включилася в соціалістичне змагання, проголошене на честь 30-річчя ВЛКСМ. Кожний день приносить радісні звістки про нові й нові успіхи молодих робітників і

молодих колгоспників. Патріотичний похід молоді за нове зміцнення могутності Радянського Союзу очолює комсомол.

Всіма своїми успіхами ми, комсомольці Української Республіки, зобов'язані керівництву і піклуванню Комуністичної партії більшовиків України і нашого любимого Микити Сергійовича Хрущова.

Основним змістом діяльності комсомолу є активна допомога партії в комуністичному вихованні молодого покоління. Тому комсомол свято виконує вказівки В. І. Леніна і Й. В. Сталіна про необхідність вчитися.

Тому, серед інших завдань, на комуністичну спілку молоді покладене керівництво піонерською організацією.

Піонери — це завтрашні комсомольці. Немає для піонерів кращого зразка, як патріотичні діла нашого комсомолу.

Юні піонери і піонерки! Наслідуйте благородний приклад комсомольців в усьому — в навчанні, в труді, в готовності все своє життя віддати для щастя Батьківщини.

Відзначте 30-річчя славної Всесоюзної Ленінської Комуністичної Спілки Молоді відмінним навчанням і посиленням роботи загонів і дружин.

Разом з комсомольцями добивайтеся того, щоб заслужити похвалу нашого великого вождя і рідного батька Йосифа Віссаріоновича Сталіна.

Секретар ЦК ЛКСМУ
В. СЕМИЧАСТНИЙ.

Комсомольці

Валентин БИЧКО

Посилав генерал комсомольця-бійця
У розвідку на берег високий Дінця.
— Знаю я, — не здригнеться у тебе рука,
Приведеш ти мені уночі «язика».
Будь здоровий, в дорогу скоріше іди.
Комсомольцям я вірив і вірю завжди.
Ніч на землю упала, лягла тишина,
Тільки пострілів дальніх гуркоче луна.
В бліндажі засвітився блідий каганець,
Генерал зводить очі: заходить боєць.
З ним три німці дебелі, від жаху тремтять,
Біля ніг три важкі автомати лежать...

* * *

Степ тікає у синю, замріяну даль...
Біля кузні стоїть комсомолець-коваль,
Він змінив автомата на молот міцний,
І в труді Батьківщині він вірний свой.
З головою колгоспу розмову веде.
Розгоряється полум'я в кузні руде.
Голова зажуривсь: — Вже парує земля,
Але бій за селом, димовиння кружля.
Як би плуг нам оце! От що, хлопче, три дні —
І, я знаю, змайструєш ти плуга мені.
Ну, не гайся ж, у кузню скоріше іди,
Комсомольцям я вірив і вірю завжди.
А вже другого дня на ранковій зорі
Вийшли в поле колгоспне усі трударі.
Розляглася пісня весела навкруг.
В землю врізався сонцем осяяний плуг.

* * *

Сталін ночі не спить у московськім Кремлі,
Дума думу велику про щастя землі.
Він веде наш могутній радянський народ
До іскристо-ясних комунізму висот.
В кожне слово вождеве завжди й повсякчас
Комсомольці вслухаються, наче в наказ.
І на подвиги йдуть, на діла трудові,
Здобувають щодня перемоги нові.
І здається, що Сталін говорить до них,
До синів і до дочок любимих своїх,
Оглядаючи їхні щасливі ряди:
— Комсомольцям я вірив і вірю завжди!

І. ШКАРОВСЬКА

Малюнки М. ХУДЯКА

Сто кроків на північ

Пізно ввечері ми прийшли до Нової Шарпівки. На багатті зварили юшку з свіжої риби, скип'ятили чай і, повечерявши, полягали спати на дух'яному сіні.

А втім, жоден з нас не міг зімкнути очей. То була страшенно неспокійна ніч. Даремно Олександр Олександрович — начальник експедиції час від часу вставав і умовляв:

— Вже дуже пізно... Давно вже час спати. Перестаньте, будь ласка, розмовляти.

— Так не можна ж заснути, кляті комари заїдають, — стогнали три Юрка, вкриті з головою одним плащ-наметом.

Але мандрівників турбували не тільки комари. Не спав і Григорій Яковлевич. Він сидів на сіні, палив одну цигарку за другою й про щось зосереджено думав, дивлячись перед собою. Біля нього сидів Олександр Олександрович. Звідкілясь здалеку долітали ніжні й тонкі звуки сопілки.

— Красиво грає... мабуть, малюк якийсь виводить, — замислено промовив Григорій Яковлевич. — Згадав я зараз чомусь одного хлопчиська, з цієї самої Нової Шарпівки. Грицько Павленко його звали.

Було це сім років тому. Коли німці вдерлись в Нову Шарпівку, не знали вони, що під носом, в Спадщанських лісах діє грізний загін відважних партизанів. Командувала цим загоном літня людина з борідкою, колишній голова Путивльської міської Ради — Сидір Артемович Ковпак. Комісаром у нього був Семен Васильович Руднев, а начальником штабу — я.

Невесело жилося німцям в цьому лісовому оточенні. То танк їх підірветься на міні, то ранком вони знайдуть свого забитого офіцера. За кожним кущиком ввижалися їм партизани.

А одного разу, напередодні великого свята Жовтневої революції, зібралися хлопці-партизани навколо свого командира Сидора Артемовича й почали його умовляти:

— Свято завтра, товаришу командир. Як би нам відсвяткувати!

Замислився Ковпак. Звичайно, хочеться на злість ворогу погуляти, відзначити свято. Але мало у партизанів харчів. Все до крихітки суворо розраховано. Адже довго воювати доведеться!

І раптом, невідомо звідки, з'являється перед партизанами хлопчик, такий маленький, худорлявий і веде на мотузку корову. Підійшов до Сидора Артемовича, став струнко і швиденько відрапортував:

— Піонер Ново-Шарпівської школи Грицько Павленко прибув у ваше розпорядження. А цю корову наші колгоспники передали вам в подарунок і просили сказати:

— Їжте на здоров'я, товариші партизани.

— Такі-то справи... — додав Григорій Яковлевич. — Ну що ж, час уже спати.

— Справді, — погодився Олександр Олександрович, але замість того, щоб лягти, запалив ще одну цигарку й запитав:

— Але скажіть, Григорію Яковлевичу, як ви все-таки гадаєте: вдасться нам знайти документи? — Олександр Олександрович говорив тихо,

намагаючись не збудити поснулих хлопців і дівчат. Йому здавалось, що втомлені мандрівники вже давно сплять і бачать солодкі сни. Але в цей час від сінника відділився темний силует. Це був Віля — кореспондент нашої експедиції. Він виріс перед Григорієм Яковлевичем і мовив стиха, трохи ніяковіючи:

— Пробачте, Григорію Яковлевичу, що я перебиваю вашу розмову. Мені хотілося б знати, в чому саме були заховані документи? Адже я повинен все це докладно записати.

Він вийняв блокнот і олівець. Ніч світла, місячна, — можна записувати.

— Добре. Зараз я вам розповім все по порядку, — міцно затягнувшись димом, сказав Григорій Яковлевич. Він оглянувся і побачив поруч себе не одного Вілю: в одну мить навколо нього опинилися всі двадцять три мандрівники. І галаслива, непосидюча Галинка, і реготуха Валя, і три Юрка, і метушлива і ляклива Іра — наш похідний лікар, і мрійлива Тала, — всі вони зараз сидять тихо, мов мишенята, і слухають розповідь Григорія Яковлевича.

— Це було в 1941 році, холодного, осіннього дня. Прожили ми в Спадщанських лісах вже чотири місяці. Багато прикростей зазнали від нас німці. І от вони почали прочісувати ліси, танки, артилерію на нас надсилати. Сили були нерівні. Треба було йти звідси в інше місце: зміцнити, поширити загін і знову вступити в боротьбу. Але були у нас документи, дуже важливі й цінні: накази, щоденники, особисті документи партизанів. Їх не можна було брати з собою. Якщо доведеться загинути, можуть вони потрапити до рук ворога, і тоді він використає їх на шкоду нам. І ми вирішили закопати документи. Бачили ви вчора штабну землянку? Пам'ятаєте це місце?

— Ну, звичайно, — відгукнулися всі. — Юрко навіть намалював її.

— Так ось, — продовжує Григорій Яковлевич, — недалеко від цієї землянки, на узліссі ми знайшли старий дуб. Відміряли від нього сто кроків на північ...

— Пробачте, Григорію Яковлевичу. Хто відміряв кроки? Це дуже важливо... — Віля сидів на землі перед пнем, на якому лежав блокнот. Олівець його гарячково стрибав по сторінках, облитих місячним сяйвом.

— Я відміряв кроки, а Сидір Артемович робив засічки на деревах. За сто кроків від цього дуба ще три дубки ростуть. Вирили ми там невеличку ямку і...

— Як, прямо в землю й закопали? — підскочила Валя.

— Не поспішай, дівчино. Заховали ми їх в глиняний глечик, якого обшили шкірою, та в сім скляних банок. Все це закопали в землю й зверху травою вкрили, щоб слідів ніяких не було. Кожен з нас добре роздивився це місце, щоб запам'ятати. Адже знали ми: якщо лишимось живими, обов'язково повернемося.

— І ви пам'ятаєте це місце? Адже там багато нових дерев виросло, і горішник, і чагарник... Заплутатись можна, — загули всі разом.

Але Григорій Яковлевич заговорив, і запанувала тиша.

— Місце я, звичайно, пам'ятаю і дуб цей знаю. Але знайти його досі не вдалося.

— Значить ви були вже тут? — запитав Олександр Олександрович.

— А як же! Був і не раз. І колгоспники зі мною копали. Та все не виходило. І місце наче правильне, а знайти не можемо. Загадка якась...

— Григорію Яковлевичу, — таємничим голосом прошепотів Вадик, — а що коли ці документи вже хтось викопав? — Круглі очі хлопчика ще більш округлилися.

— Дурниці. Документи є. Їх ніхто не викопував, і ви, комсомольці і піонери, повинні їх знайти, — впевнено промовив Григорій Яковлевич Базима. — А тепер спати.

Всі без суперечок полягали.

А рано-вранці, тільки-но зійшло сонечко, мандрівники скочили, скупалися в озері—і одразу ж зникла млявість, утома. Поснідали печеною картоплею, одягли рюкзаки на плечі, взяли лопати, залізні щупи й рушили до лісу.

* * *

Хто ж були насправді ці мандрівники? Звідкіля прибули? Яким чином опинилися тут, в селі Нова Шарпівка, Путивльського району на Сумщині? І чому крокує поруч з ними товариш Базима — колишній начальник штабу партизанського з'єднання Ковпака?

Розкриємо зошит одного з мандрівників, і нам все стане ясно. На першій сторінці його акуратним красивим почерком написано:

Похід на честь 30-річчя комсомолу—по слідах бойового шляху партизанського з'єднання двічі Героя Радянського Союзу Ковпака. Маршрут Путивль—Брянські ліси.

А під цим написом стоїть: «Щоденник учасника походу учня Вигодської школи Станіславської області Володі Шубенця.

7 серпня. Новина! І ще яка радісна новина! Райком комсомолу посилає мене до Києва для участі в поході від Путивля до Брянських лісів. Я багато читав про Ковпака, про його хоробрих партизанів, які допомагали Радянській Армії боротися з фашистськими загарбниками. Невже я побачу живого Ковпака?! Невже пройду по тих самих місцях, де проходили народні месники?!

9 серпня. Київ. Зала республіканської партизанської виставки. Двадцять три школярі — з Херсона і Харкова, Запоріжжя і Вінниці, Станіслава і Чернівців з'їхались сюди, щоб вирушити у похід. Майже всі комсомольці. Є кілька піонерів. Чи витримають вони такий довгий шлях? Коли ми оглянули виставку, нас зібрали в одній з кімнат. Через кілька хвилин двері відчинилися, і в кімнату увійшла людина. Невисока на зріст, літня, з борідкою. На грудях дві Золоті Зірки.

— Це він... Ковпак... — зашепотіли в кімнаті. Ми всі повставали і дуже довго аплодували. А товариш Ковпак взяв карту нашого маршруту і, уважно її розглянувши, сказав чоловікові, що сидів поруч нього (це був керівник нашого походу Олександр Олександрович Калінін).

— В мене є зауваження до маршруту. Чому тут немає села Литвиновичі? Адже це було партизанське село. Обов'язково тут слід побувати. Ну, комсомольці, — сказав він, оглянувши всіх. — Це дуже добре, що ви зібрались в цей похід. Раніше ви читали про нашу партизанську боротьбу в книжках, а тепер все побачите на власні очі. Ви побачите німецькі танки, що їх ми підбили в боях з фашистами. Вони ще стоять в наших лісах. Побачите і наших славних орлят—комсомольців і комсомолок, які партизанили зі мною, а тепер працюють в колгоспах. Будьте бадьорими, дисциплінованими, уважними до всього. Землякам моїм привіт передавайте.

На цьому я сьогодні закінчую свої записи і продовжуватиму їх в Путивлі».

А про те, що було в Путивлі, ми можемо дізнатися з другого щоденника. Автор його Тала Піченик — учениця Червоноармійської школи Запорізької області. От уривок з її щоденника:

«12 серпня. Ми йдемо лісами, лугами, широкими шляхами. Спадщанський ліс — справжній партизанський музей. Тут стоїть перший, підбитий партизанами німецький танк. Тут побували ми в штабній землянці. Завтра ми йдемо на узлісся до старого дуба. Завтра вранці буде щось надзвичайно цікаве...»

А тепер давай, читачу, підемо в ліс до старого дуба, де зупинились з щупами і лопатами двадцять три мандрівники.

— Перш за все треба відміряти кроки, — говорить Олександр Олександрович. — Починайте, Григорію Яковлевичу.

Віля виймає компас і визначає північ. Старші хлопці Ігор, Шура, Генадій відміряють кроки. Так дійшли вони до кількох міцних дубків. Навколо все заросло горішником. Тоді Володя, Борис і Алік почали вирубувати його сокирою.

Раптом з-за кущів долетів голос Елі Бобкової: — Григорію Яковлевичу! Подивіться, будь ласка! Мені здається, що на цьому дереві засічка.

Базима повільно підходить до одної з березок. — Ну, звичайно, засічка! — схвильовано підтверджує він. — Її зробив Сидір Артемович... Можна починати!..

Всі розійшлися у різні кутки в напрямі на північ і мовчки почали копати. Тихо-тихо в лісі. Чути тільки, як стукає об дерево дятел.

І раптом з-за чагарників, з того місця, де копають Віля Копилевич, Юрко Головаш, Юрко Медведєв, чути схвильований, непевний голос Вілі:

— Товариші! Швидше сюди... Здається...

— Єсть! Єсть! Чесне піонерське, єсть глечик! Ура! — гукає, сміється і підстрибує на одній нозі Юрко.

— Не поспішайте, можливо, це помилка, — говорить Григорій Яковлевич, підходячи до хлопців.

Але це не помилка. Це скарб! Не може бути ніяких сумнівів. Ось видко обшиту шкірою горлянку глечика. Багатоголосе «ура» сповнює ліс. Здається, що вікові сосни і дуби похитнулися від цього захопленого вигуку.

Минає ще чверть години напруженого мовчання, і з'являється глечик і сім скляних банок

А Григорій Яковлевич схиляється над цими речами.

У нього тремтять руки. І мандрівники розуміють, що згадав він той осінній день, коли тут на цьому самому місці члени штабу закопували документи і, залишаючи ліс, знали, що прийде час — і вони обов'язково сюди повернуться.

З дорогою знахідкою ідемо в село. Там обідаємо і відпочиваємо.

Відпочивши, рушаємо далі. Вже позаду лишилися Литвиновичі й Воргол, Ящино, Веселе й Глухів. Скільки цікавих зустрічей, розмов було у нас в Глухові! Ми зустрілись там з Героєм Радянського Союзу, командиром глухівського партизанського загону Кульбакою і почули від нього розповідь про маленького безстрашного партизана Миколу Коляєва. Почули ми й про те, що комсомольсько-молодіжна бригада на торфорозробках до тридцятиріччя комсомолу виконала річну програму, що глухівські комсомольці посадили сади імені Тридцятиріччя комсомолу.

На нашій карті є останній пункт — Стара-Гута. Тут, в цьому селі, оточеному Брянськими лісами, і закінчився наш похід по слідах бойового шляху партизанського з'єднання Ковпака. Але я певна, дорогі читачі, що ви хочете знати, як же мандрівники вручали свою знахідку Сидору Артемовичу. Ось як це відбулося.

Всі зібралися так само, як і перед початком походу, на республіканську виставку. Тепер в кімнатах виставки мандрівникам все було близьке, зрозуміле, рідне.

На виставці було багато відвідувачів, але наші мандрівники почували себе господарями.

Я бачила, як біля одного портрета Борис пояснював якомусь громадянинові в пенсне:

— Бачите, оце товариш Певньов, — він зараз голова колгоспу в Старій Гуті. Коли німці вдерлися в це село, всі чисто жителі пішли в Брянські ліси. А Сидір Артемович викликав товариша Певньова і призначив його головою сільради. Там в лісах була весь час радянська влада, а Іван Васильович працював головою сільради.

— Звідкіля ви все це знаєте, молодий чоловік? — запитав відвідувач і з пошаною подивився на засмаглого хлопця з піонерським галстуком.

— А нам доводилось в Брянських лісах зустрічатися з Іваном Васильовичем, — поважно відповів Боря.

Та от усіх покликали в одну кімнату.

Слово для рапорта одержав Ігор Грищук. Він дуже хвилювався і разом з ним ми, бо ми боялися, щоб він чогось не забув. Сидір Артемович уважно слухав і навіть дещо занотовував. А Ігор розповідав дуже докладно. І про те, що земляки передають сердечний привіт Ковпакові, і про те, як перебудовуються за новим проектом Литвиновичі, про колгосп імені Молотова, що збирається стати мільйонером, та про шість комсомольців-ковпаківців з Старої Гути, які поїхали вчитися до Москви.

А потім настала найурочистіша хвилина.

Учасники походу, Сидір Артемович, представники ЦК комсомолу, директор партизанської виставки рушили в велику кімнату.

На столі стояв чемодан, а в ньому глечик і банки. Сидір Артемович зняв з горлянки глечика шкіру, і ми побачили корені, які проросли крізь глечик. Обережно взяв Сидір Артемович в руки перший документ. Це був комсомольський квиток загиблого юного партизана Радика Руднєва.

Всі стояли мовчки.

— Молодці — мандрівники! Молодці — комсомольці. Велику справу ви зробили. Спасибі вам, — сказав Сидір Артемович і кожному з двадцяти трьох потиснув руку.

Вже роз'їхались по домах мандрівники. Вони вже читають доповіді на історичних і краєзнавчих гуртках про свій похід, про те, що зустріли на шляху.

Мине багато часу, розквітнуть буйно сади імені Тридцятиріччя комсомолу, юні мандрівники стануть дорослими, поважними людьми, членами великої комуністичної партії більшовиків. Але ніколи не забудуть вони свого комсомольського походу, не забудуть, як на узліссі, в ста кроках на північ від старого дуба знайшли партизанський скарб.

Вхід у Спадщанський ліс.

Могила комісара Бєлявського у м. Глухові.

Глечик, у якому зберігалися документи партизанів.

Малюнки учасника експедиції Юрка Головаша.

Малюнки М. ХУДЯКА

Радик Руднєв

Це розповів піонерам під час походу начальник штабу партизанського з'єднання Ковпака Григорій Яковлевич Базима.

Я знав його маленьким хлопчиком. Жвавий і допитливий, очі чорні, вдумливі, шапка непокірного волосся, — ось вам портрет Радика. Жив він з батьком і мамою в Путивлі, на вулиці Горького, в білому будиночку з великими вікнами.

Я часто заходив в цей будинок до батька Радика — Семена Васильовича Руднєва. І завжди, коли б я не прийшов, я заставав хлопчика за якою-небудь важливою справою. То він розв'язував задачки з книжки «Цікава математика», то щось уважно читав, то будував кораблики для свого молодшого братіка Юрка. Це були найрізноманітніші кораблики: броненосці, міноносці і крейсери...

Маленький Юрко розставляв їх у своїй гавані. А гаванню був перекинутий стілець.

Радик чудово знав не лише будову кораблів, а й танки, гармати, літаки. Ви, напевно, дивуєтесь — звідкіля? Дуже просто: його батько Семен Васильович все своє життя служив в Радянській Армії, і у нього була бібліотечка командира. Ось Радик і прочитав її всю, і навіть зробив записи в своєму зошиті. Я не помітив, як Радик виріс і перестав носити піонерський галстук, як з'явився у нього комсомольський значок на грудях. Хлопчик надзвичайно пишався тим, що він комсомолець, і любив говорити:

— Це мені комсомол доручив... Цю справу комсомольська організація довірила мені...

І справді. Все, що доручав хлопчику комсомольський колектив, Радик виконував чесно, сумлінно. Незабаром про комсомольця з 1-ої школи Руднєва дізналось чимало людей нашого Путивльського району. Ось яка справа була: всі путивляни — дорослі й навіть школярі складали норми на значок ППХО. Це значить — будь готовий до протиповітряної хімічної оборони.

Склав ці норми і Радик. Але цього йому було мало. Він підготувався, попрацював, склав ще норми на другий ступінь і став інструктором. Влітку, під час канікул він їздив по селах і дуже добре розповідав колгоспникам про те, які бомби бувають, як їх потрібно гасити, та як користуватись протигазом.

В цей час Радик вже перейшов до десятого класу і збирався, закінчивши школу, вступити на математичний факультет університету. А сталося інакше. Не думав я, не сподівався, що хлопчик, який будував іграшкові кораблики і міг бути мені внуком, стане моїм товаришем. Так, бойовим і вірним товаришем. Не думав я, не сподівався, що ми лежатимемо разом з ним в одному холодному окопі, ділитимем затверділий сухар і партизанськими лісовими стежками пройдемо шлях від нашого рідного Путивля до самих Карпатських гір.

Так от слухайте, як це було. Почалась Велика Вітчизняна війна. Першого ж дня Радик побіг до воєнкомату, щоб записатися добровільцем на фронт. Але незабаром він дізнався, що батько його залишається в партизанському загоні.

— Я залишаюсь з тобою, батьку, — коротко і рішуче сказав Радик.

— Ти ще маленький... — спробувала заперечити мама.

— Я комсомолець і буду там, де належить бути комсомольцеві, — спокійно, але дуже впевнено відповів хлопчик.

...І от ми в лісі. Ростуть в ньому старі, вікові дуби і тополі, стрункі берізки й осики. Плутаними смужками в'ються хвилясті стежки, і крокує по них шістнадцятирічний хлопчик, десятикласник Радик Руднєв. На ньому полушубок, ушанка, в руках автомат. Він зібрав його сам, начистив до блиску й тепер не розлучається з ним.

Радик наймолодший в нашому загоні. Але він безстрашний і сміливий; в боях, в сутичках з німцями він завжди хоче бути першим. Пригадую,

як одного разу, ще в перші дні нашого життя в лісі, комісар вишикував загін і сказав:

— Товариші партизани, зараз кілька чоловік повинні піти на одне важливе бойове завдання. Хто хоче добровільно?

— Татку... товаришу комісар, я хочу, — вигукнув Радик і вийшов перед строєм.

— Товаришу комісар! Ваше завдання виконано! Товаришу комісар, я привів двох фріців... Дозвольте йти, товаришу комісар?—так завжди звертався Радик до батька. Він дуже боявся, щоб хтось з товаришів-партизанів не подумав, ніби комісар береже свого сина. І тому він завжди йшов назустріч небезпеці.

— Треба послати когось на розвідку в Путивль,— міркують Ковпак і Руднєв.—Небезпечна ця справа. Та хто ж піде? Ну, звичайно, Радик.

І ось тихими, тривожно завмерлими вулицями міста пробирається крадькома хлопчик. Він підглядає, де розташовані німці, де їх склади із зброєю і харчами.

Пізно вночі хлопчик стукає до будиночка.

— Хто це? — кудлата голова виглядає крізь щілину.

— Петрусю! Не бійся. Це я Радик.

І ось він сидить на кухні у свого шкільного товариша, Петруся Коваленка. Хлопчик не може бути партизаном. У нього немає однієї ноги.

— Тут, у Путивлі, будеш партизаном, — шепоче йому Радик.

Петрусь виймає фарби, папір і пише великими літерами: «Смерть німецьким окупантам!»

— Передаси це Валі Георгієвській, нехай дасть товаришам, щоб розклеїли в місті, — наказує Радик.

А ми тимчасом сидимо в штабі і хвилюємось. Щось довго немає нашого синка...

Та раптом чути посвист і біля порога штабної землянки з'являється Радик, — живий, здоровий і дуже веселий...

— Слухайте! — говорить він і доповідає про все, що дізнався в місті.

Був Радик дисциплінованим, хоробрим бійцем. Куди б його не послали — в розвідку, чи в групу підривників, він дуже добре виконував усі завдання.

Партизани дуже любили Радика і жаліли, коли він іноді сумував. Товариші знали, що хоробрий партизан хвилюється за маму й маленького братіка Юрка. Адже, відтоді, як ми пішли в ліс, Домінікія Данилівна — мати партизана й дружина партизана з своїм молодшим сином ховалися по селах від німців. Якщо дізнаються про них, — страшна смерть і катування чекають сім'ю. От в Мочулущі, поруч з селом, де живе мама, стоїть посередині села шибениця, і на ній висить десятирічний хлопчик. Подумавши про це, Радик заціплює зуби, міцніше стискає автомат в руках. Але коли він з'являється іноді вночі до матері, він завжди бадьорий, веселий, привітний.

Якось приходить Радик до матері й каже:

— Мамо, дай мені шматок чорного хліба...

— Ти голодуєш? — хвилюється мати.

— Що ти, мамуню! Який може бути голод! — сміється Радик. — Розумієш, ми відкопали нашу продовольчу базу. Але це не головна наша база, і тому ми знайшли там самі солодощі — шоколад, варення, цукерки. Цілісінькі дні їмо лише солодке. Так мені хліба чорного хочеться...

Не було у нас в ці дні і згадки про шоколад чи варення. Самі сухарі. А Радик так сказав, щоб заспокоїти маму.

І ще одну подію я пригадую. Літо 1943 року. Вечір. В лісі на галявині відбуваються партійні збори. Сидять на землі півколом партизани-комуністи. Біля сосни перед ними стоїть юнак. На грудях у нього комсомольський значок. Обличчя бліде й схвильоване. Це Радик, наш синок, комсомолець, наш відважний розвідник і мінер, який не одного німця має на своєму бойовому рахунку. Радик разом з загоном виріс, загартувався. І тепер його приймають в члени Комуністичної партії. Сидір Артемович Ковпак, товариш Панін і я рекомендуємо його.

— Хороший комсомолець, чесний, хоробрий. Такому комсомольцеві — тільки й шлях до партії, — говорять партизани.

— Спасибі, товариші. Я виправдаю ваше довір'я, — тихо говорить Радик.

І він виправдав його своїм коротким палким життям комсомольця-борця, своєю героїчною смертю.

Радик загинув в Карпатах, в боях з ворогом.

...В селі Яремча, Станіславської області, на широкій галявині є могилка. Над нею схилились й шумлять верби і берізки, живі квіти ніколи не в'януть на ній.

Радик Руднєв — син легендарного комісара, Героя Радянського Союзу, який загинув в боях з фашистами, — похований тут.

ПІСНЯ ПРО ОЛЕГА КОШОВОГО

І. НЕХОДА

Зоряні ночі, ночі бездонні...
Ходить ворожий в саду вартовий.
В місті шахтарському, у Краснодоні,
Партії клятву давав Кошовий:
Битимусь мужньо і грізно,
Сміливим буду в бою,
За тебе, мій краю,
Радянська Вітчизно,
За партію рідну свою!
Син комсомолу битв не боїться.
Сталіна голос він чує з Москви:
— Чуєте, друзі? Боріться,
боріться, —
І ворогів переможете ви!

Били фашистів, гнули додолу,
Був невловимий юнацький загін.
Мужньо боролись сини комсомолу.
З них на коліна не впав ні один!
Кличе на битву подвиг геройський.
Вічна їм пам'ять! І слава живим!
Я на значок свій дивлюсь комсомольський,
Клятву повторюю за Кошовим:
Битимусь мужньо і грізно,
Сміливим буду в бою,
За тебе, мій краю,
Радянська Вітчизно,
За партію рідну свою!

Музика О. САНДЛЕРА

Помірно
один
двоє
Зо - ря - ні но - чі но - чі без-
- дон - ні... Хо - дить во - ро жий в са - ду вар - то - вий
хор
В мі - сті шах тар - сько - му, у Крас - но - до - ні, пар - ті - ї
клят - ву да - вав Ко - шо - вий Би - ти - мусь мужньо і грізно
poco f
сміливим буду в бою. За тебе, мій краю Радянська Вітчизна, за партію рідну свою.

Малюнок художника А. РЄЗНІЧЕНКА „МОЛОДОГВАРДІЙЦІ“

Хто він?

С. МАРШАК

Малюнки М. ХУДЯКА

Раз відвідав наше місто
Інтурист, заморський пан,
Глянув — всюди світло й чисто
Школи... клуби... сад... фонтан...

Він за всім з машини стежить
З авторучкою в руці...
— А скажіть, кому належать
Вілли мраморні оці?

...Видно хлопців загорілих,
Лине пісня бойова...
Провідник сказав: — на віллах
Комсомол відпочива!

І турист роззявив рота:
— Як? на всіх відразу, сер?
І записує в блокнота:
— «Комсомол—міліонер».

Пароплав іде. І знову
Перекладач переклав:
«Комсомол» — знайоме слово,
Так бо зветься пароплав.

Хлопці йдуть, а вслід — дівчата
В тир по-снайперськи стріляти,
Чути пісню й крок чіткий.
Комсомол —
Ось він який!

В небі — льотчики герої,
І стахановці в забої,
Славний,
Смілий,
Бойовий
Комсомол —
Ось він який!

З російської переклав І. Муратов.

Дуже дивно інтуристу,
Хоче знати він тепер,
Хто такий цей знатний містер,
Комсомол-міліонер?

Каже: «Є прохання в мене,
Щоб за подорож свою,
Я побачив джентльмена.
Що так славен в цім краю».

...Вікна світяться прозорі,
Чути з вікон шум моторів
І трансмісій дружний свист...
— Чий завод? — спитав турист.

Ось і напис біля входу:
«Комсомольський цех заводу»,
Прапор в нім перехідний —
— Комсомол —
Ось він який!

В Антарктику за китами

М. АНДРІЄВСЬКИЙ

Малюнки В. ГЛИВЕНКА

...Екватор залишився позаду. Кораблі Радянської китобойної флотилії «Слава» минули вже тропік Козерога і тепер тримали курс до Південного Полярного Кола — в Антарктику. Клімат різко змінювався, стало дуже холодно.

Всі снасті на кораблі обледеніли, і людям доводилося прив'язувати себе канатами до рей, щоб часом не вивалитися за борт. Але наші моряки стійко несли свою службу.

Китобаза «Слава» — найбільше в СРСР промислове судно. На цьому кораблі найновіші прилади для переробки забитих китів, виробництва жиру, а також м'ясного борошна, що йде на корм для худоби. Китобійці — легкі мисливські судна — значно менші, вони озброєні гарпунними гарматами для полювання на китів.

Сто двадцять вісім років тому в Антарктичних крижаних водах вперше побували відомі російські мореплавці Бенінгсгаузен і Лазарєв. Ще раніше в Антарктику плавав англієць Джемс Кук. Він шукав материка біля Південного полюса і, не зумівши пробитися через полярне крижане море далі на південь, вирішив, що ніякого материка тут не існує.

— Знаючи, який великий риск плавання у цих крижаних водах, я сміливо можу сказати, що жодна людина ніколи не наважиться проникнути далі за мене. Отже землі бути не може! — так заявив Кук.

Але наші російські моряки Бенінгсгаузен і Лазарєв пройшли саме там, де, справді, ніхто не наважувався плавати, і відкрили давно розшукуваний всіма вченими материк, до того ще не занесений на географічну карту. Він одержав назву Антарктиди.

Відтоді жодне російське судно не плавало у водах Антарктики. Та ось радянський уряд спорядив сюди першу Антарктичну китобійну флотилію «Слава». Досі у нас китобійний промисел існував лише на Далекому Сході. Китів там швидко повибивали. Виникла думка надіслати експедицію в Антарктику. Там китів багато і вони далеко більші за своїх далекосхідних родичів.

Чому люди полюють на китів? Колись дуже цінували так званий «китовий вус». З нього виробляли корсети, гребінці, браслети тощо. Тепер це вже не має такого значення. Зате дуже потрібний китовий жир, а також китове м'ясо, з якого навчилися виробляти поживні консерви і борошно. Та найцінніша за все печінка кита, яка важить 600—800 кілограмів. Вона містить в собі дуже багато чистого вітаміну «А», який має величезне значення для зміцнення людського здоров'я.

Одного дня флагман передав китобійцям радіограму: «Вирушайте на полювання. Підтримуйте з базою зв'язок. Щасливого плавання, попутного вітру!» Китобійний промисел розпочався.

Мисливське судно «Слава-10» взяло курс до льодової кромки. Там, звичайно, завжди багато маленьких рачків і молюсків, а це ж улюблена їжа китів. Кит не полює на велику рибу. Горло у нього дуже вузеньке, через нього ледве пройде яблуко. Зубів у кита немає. Він харчується так: розкриває свою величезну пащеку, до якої вільно може зайти два десятки людей, набирає відразу сотні відер води, а потім проціджує її крізь свої вуса. Китові вуса — мають півтора метра завдовжки, а на кінці вони облямовані густим волоссям, дуже схожим на кінське. Вісімсот таких рогових пластинок вкривають китове піднебіння по обидва боки щелепів. Від проціджування води на волосинках затримується їжа — безліч маленьких рачків, молюсків, рибок... Своїм шершавим язиком кит вилизує їх і ковтає. Були випадки, коли у шлункові забитого кита знаходили по вісім і більше тонн ще неперетравленої їжі — рачків, дрібних оселедців.

— Праворуч фонтан! — крикнув у слухову трубку спостерігач на щоглі корабля — марсовий Яків Димчук.

— Слідкуйте за напрямом! — відповів капітан, а сам подав команду штурвальному:

— Право руля! Повний вперед!

Судно легенько полетіло на хвилях. Люди припали до борту. В далині з'явився високий стовп води; величезне чорне тіло, пирхаючи, посувалося вперед, час від часу пірнаючи у прозору, як скло, крижану воду. То був кит. Справжній, живий кит.

Тепер у всіх було єдине бажання: наздогнати кита, влучити в нього гарпуном.

На відстані двохсот метрів судно пішло тихше, наближаючись до звіра крадькома, з приглушеними моторами, бо у китів надзвичайно тонкий слух і вони дуже полохливі.

— Ліво руля!

Тепер судно пливло поруч з китом. Капітан припав до гарпунної гармати, наводячи її на ціль. Стріляти в кита треба обов'язково збоку, цілитися в серце або в печінку. Пролунав постріл. Сиза хмара порохового диму заслала всю корму, поплила понад бортом. Гарпун засвистів, описуючи в повітрі дугу, вп'явся в тіло кита. Матроси бачили, як з рани бризнула густа кров, розлилася по воді.

Та, мабуть, постріл був не зовсім влучний, бо кит рвучко подався вперед, потім глибоко пірнув, а коли він знову з'явився на океанських хвилях, то матроси й капітан-гарпунник збагнули, що тонка біла лінь (спеціальний канат), яка одним кінцем прив'язана до гарпуна, а другим — намотана на металічну судову катушку, — обірвалася, і кит, можна сказати, вислизнув з самісіньких рук.

— Повний вперед! — скомандував капітан Ярковий, а сам побіг заряджати гармату ще одним гарпуном.

Розпочалося переслідування. Навколо лютував шторм, вода кипіла, ніби в казані, а китобійне судно бігло наввипередки з морською потворою.

Раптом... Всі застигли на своїх місцях. Марсовий гукнув:

— Кит пливе на нас!

Справді кит несподівано змінив курс. Він більше не тікав, а сам перейшов в атаку. Мабуть, вирішив сквітуватися з надокучливими переслідувачами. Пролунала команда капітана:

— Приготуватися до бою! Повний назад!

Китобійне судно трохи відступило. Кит блискавично мчав на нього. Китобої відбили перший напад, і тільки-но гарпунник приготувався до пострілу, як звір пірнув у кипучі хвилі, зник під водою.

Штурвальний повернув судно праворуч, бо кит атакував тепер з лівого борту. Розлючений, він несамовито сопів і пирхав, одчайдушно б'ючи своїм страшним хвостом. Ніби дощова злива, вкривали палубу запінені бризки, збігали бурхливими струмками по реях.

Що міг зробити кит нашому кораблеві? Перевернути велике судно він, звичайно, не зміг би. Проте він міг поламати гвинт, міг пошкодити машини, натиснувши знизу. Одного разу (це було на Далекому Сході) кит навіть протаранив корпус китобійного катера, і той мало не загинув серед Льодовитого океану.

Ось чому наш корабель уникав лобової сутички з китом, спритно маневруючи на всі боки. Може, годину, а може, й більше тривав цей бій відважних китобоїв з велетенським звірем. Кит кілька разів намагався атакувати судно під водою, проте, мужні і спритні моряки щоразу відбивали напад та, нарешті, вони перемогли кита.

Знесилений морський хижак на якусь мить вгамувався, важко засопів і сплив на гребні хвиль, жадібно ковтаючи свіже повітря. Цього було досить для гарпунника. Постріл! І важкий залізний гарпун знову уп'явся у слизьке тіло, але тепер влучно — під саме серце.

— Ура! — дружно крикнули китобої.

Так «Слава-10» забила першого кита. Полювання почалося.

Сім місяців плавали радянські китобої в антарктичних крижаних водах. З них три з половиною місяці люди зовсім не бачили землі: сама вода, безмежна водяна пустеля навкруги! Куди не глянеш, — скрізь колишеться вода одноманітними біло-зеленими барвистими переливами. А навколо бушували шторми, снігові хуртовини. Небезпечні айсберги плавали навколо. Антарктика непривітно прийняла своїх гостей.

Та незважаючи на всі труднощі, китобої «Слави» успішно виконали своє завдання: було забито вісімсот двадцять п'ять китів. Батьківщина одержала сотні тисяч пудів жиру, кормового борошна. Цей промисел дав п'ятдесят мільйонів карбованців. Кораблі нашої флотилії пройшли загалом двадцять чотири тисячі миль, побували у тих місцях, де 128 років тому плавали капітан Бенінгсгаузен і лейтенант Лазарєв. Вони перетяли два океани і чотири моря — Середземне, Егейське, Мраморне і Чорне, полювали біля західного узбережжя Африки, біля Вогняної Землі.

Одеса радісно зустріла своїх земляків, що повернулися з далекого плавання.

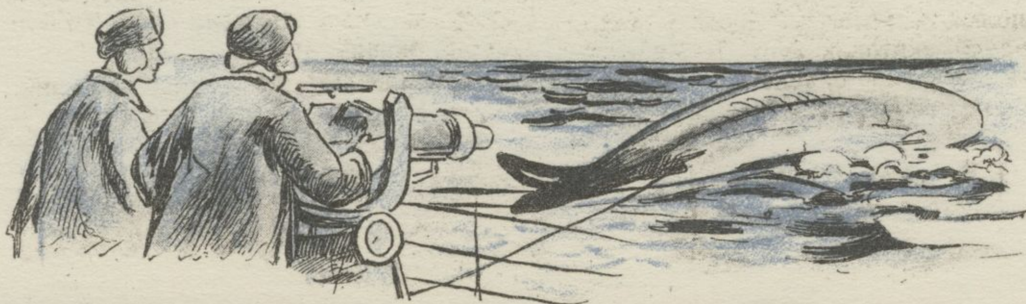
— Всі живі, здорові? — було першим запитанням тих, хто першими зійшли на борт.

— Все в порядку! — відрапортував капітан-директор флотилії Олексій Миколайович Соляник. — Ми привезли ще поповнення: шестимісячного хлопчика. Це перша дитина, яка народилась під час плавання в Антарктиці.

Люди, що прийшли зустріти китобоїв, передавали немовля з рук на руки, милуючись з його веселих оченят і посмішки. Поздоровляли батьків хлопчика — Олександру Якимівну Леонову та Омеляна Севастьяновича Кешелава.

— Ура першому радянському президентові Антарктики! — крикнув хтось з екіпажу. — Нехай живе сто років!

А юнаки, які були в порту, з заздрістю дивилися на здорових, засмаглих матросів-китобоїв. Того ж дня до Одеської школи китобоїв-гарпунників подали заяву двадцять п'ять юнаків, які виявили бажання піти у третій рейс «Слави» до Антарктики.

Свято на шахті „Комсомольська"

Ігор МУРАТОВ

Малюнки В. ГЛИВЕНКА

В саду біля шахти
  «Чотирнадцять-біс»
Ми дружно в неділю
  На свято зійшлись.
Велика подія
  На шахті новій:
Ім'я Комсомолу
  Присвоєно їй!

Чотири оркестри
  Заграли ураз,
Здається — їх чує
  Весь рідний Донбас,
Москва і Челябінськ,
  І села й міста...
Уся Батьківщина
  Нас щиро віта!

Та ось затихає
  І музика й сміх,
Стоять комсомольці
  У лавах струнких;
На грудях медалі
  Та ще й ордени
За те, що на славу
  Робили вони!

Аж ось на трибуні —
  Почесний шахтар,
Старий більшовик
  Морозенко Назар.
Він каже: «Радіє
  Шахтарська сім'я.
Це дуже почесне
  Для шахти ім'я!..
Ми недругів лютих
  Здолали в бою,
Ми в битвах відстояли
  Юність свою!»

Він каже: «Колись —
  За панів, за царя,
Було безпросвітним
  Життя шахтаря.
У темних землянках
  Жили, мов кроти,
В провулках вузеньких —
  Удвох не пройти!

Не бачили сонця
  Крізь темінь нічну,
Пласти обушками
  Рубали вручну, —
А зараз, як музика —
  Грім естокад,
Погляньте довкола:
  Не шахта, а сад!

Вперед, комуністи!
  Вперед, комсомол!
Хоч трудно буває —
  Не хилимо чол!
Нам добре — й ще краще
  Майбутнє нас жде,
До нього наш Батько,
  Наш Сталін веде!»

...Стоять комсомольці
  У лавах струнких,
Глядить іменинником
  Кожен із них,
І спів
  Про стахановську шахту
    луна!
Тепер Комсомольською
  Зветься вона!

Пливуть пароплави,
  Спішать поїзди,
І плавиться в домнах
  Метал із руди,
Бо тонни вугілля
  Даєм на-гора...
Весела година,
  Щаслива пора!

Недаром здобуто,
  Почесне ім'я,
Недаром над шахтою
  Зірка сія,
І високо-високо
  Поруч зорі
Значок комсомольський —
  На чорнім копрі...

Ковалі

П. ВОРОНЬКО

Малюнки З. ВОЛКОВИНСЬКОЇ

Наша кузня на селі, —
Нас чотири ковалі:
Гриць, Мишко,.
Ілько, Панас —
Всі гвардійці серед нас.

Приспів:

Ми по три норми видаєм,
Ми цілий день куєм, куєм.
Куєм, гартуєм лемеші,
Куєм по честі — від душі.

Гвардієць перший наш Ілько,
У нього чуб, як молоко,
Горів у танку він не раз,
Як всі у нас,
Як всі у нас.

(Приспів).

Мишко звитяга із звитяг,
Він перший вскочив у рейхстаг.
І нагороджений не раз,
Як всі у нас,
Як всі у нас.

(Приспів).

А Гриць стояв за Сталінград,
На нього лив залізний град,
Стрічав він смерть в бою не раз,
Як всі у нас,
Як всі у нас.

(Приспів).

І в мене доля не хистка,
Я воював у Ковпака,
І бив німоту на заказ,
Як всі у нас,
Як всі у нас.

(Приспів):

Малюнок З. ВОЛКОВИНСЬКОЇ

НАША ВОЖАТА

I. ОРЛИК

Ви, звичайно, знаєте Віру Павлівну, нашу піонервожату. Її всі знають.

Та Віра Павлівна зовсім не схожа на дорослу. Ну, ні крихітки, чесне піонерське. Вона така маленька і тоненька, і завжди всюди разом з нами: на стадіоні, на пляжі і на ковзанці.

Та коли ближче придивитись до Віри Павлівни, — видно, що вона старша за нас. На грудях в неї комсомольський значок, а в темному волоссі біле хвилясте пасмо. Ми називаємо її про себе «Сивинкою». А першою її так назвала наш директор, Серафіма Петрівна. Це було, коли Віра Павлівна тільки прийшла до нашої школи, а я, Катя і Ліпа випадково опинилися в учительській кімнаті і бачили, як плачуть і Віра Павлівна і Серафіма Петрівна, і самі теж плакали, аж поки хусточки в нас не стали зовсім мокрими.

Та я вже заплуталась, і вам, напевно, нічого не зрозуміло. Краще я розповім все по порядку.

Це було чотири роки тому, коли наші прогнали німецьких фашистів з Києва. Через кілька днів нас усіх покликали до школи вчитись. При німцях ми не вчилися, а в школі нашій була стайня. І ось, одного дня після останнього уроку до нашого класу прибігла Соня з третього-А. — Слухайте, — зашепотіла вона таємниче. — До нашої школи прийшла новенька. Мабуть, у восьмий чи дев'ятий клас буде вступати. Така гарна-прегарна, а очі такі сумні.

— Де ж вона зараз? — схопились ми з місць.
— В учительській, — відказала Соня.

І тоді ми всі, — я, Соня, Катя і Ліпа підійшли до учительської і тихенько постукали в двері. Нам ніхто не відповів, ми увійшли і побачили, що Серафіма Петрівна і новенька сидять на канапі. Серафіма Петрівна так уважно слухала новеньку, що, мабуть, не звернула на нас уваги. Ми стали біля дверей і чекали, поки скінчиться ця розмова.

— Ну ось, — тихо говорила дівчина, — викликали мене на допит. За столом сидів німець. Худий, маленький, в пенсне. І очі в нього за пенсне злі, холодні, як у гадюки. Почав він зі мною говорити російською мовою.

— Фрейлейн не повинна мовчати. Ми про все знаємо. І про те, як вона зведення Радінформбюро читала, і як листівки розповсюджувала і як агітувала за радянську владу.

Я мовчала.

— Фрейлейн — комсомолка, — продовжував він. — Ось її комсомольський квиток лежить на моєму столі. Майор Розенкампф все знає. — Тут очі гадюки посміхнулися. — Фрейлейн ще така молода... Їй треба жити, вчитися. Я дарую життя прекрасній дівчині і свободу. Але спершу фрейлейн повинна відповісти на одне маленьке запитаннячко: — Прізвища! назвіть прізвища комсомольців-підпільників.

Я мовчала. Тоді він перестав посміхатись, обличчя його раптом почервоніло, а гадючі очі так і свердлили мене.

Ну, а далі в голові моїй все помутилося. Пам'ятаю, що майор розірвав мій комсомольський квиток, а я кинулась на нього і щосили вдарила його по обличчі. Мене тягли по підлозі, били головою об стіну, топтали чобітьми і нащось обливали водою.

— Сивинка моя... скільки ж тобі довелось пережити, — сказала Серафіма Петрівна. — Ну, а тепер...

— А тепер, — сказала дівчина з білим пасмом в волоссі, — я буду працювати, вчитися. Вона

посміхнулася широко й привітно, і ми всі побачили, які веселі ямочки в неї на щоках, які в неї великі блискучі очі. — Я ж призначення одержала на роботу. Буду старшою піонервожатою у нашій школі, де я колись вчилася. І ось вчора, в райкомі комсомолу новий комсомольський квиток мені видали.

Вона простягла Серафімі Петрівні маленьку сіру книжечку з силуетом Леніна.

А другого дня на великій перерві дівчина прийшла в наш клас.

— Здрастуйте, дівчата, — сказала вона. — Давайте знайомитись. Я працюватиму в вашій школі піонервожатою. Мене звуть Вірою Павлівною.

З того дня й закипіла піонерська робота в нашій школі. Організували у нас дружину, розбили її на загони, а загони на ланки.

Через місяць наша школа виглядала мов лялечка. Скрізь чисто, охайно, вікна і підлоги блищать, на стінах портрети вождів, картини.

На ялинку до нас прийшло багато гостей: з райкому комсомолу, товариші, батьки. І всім у нас дуже подобалось. А один товариш, з районного відділу освіти сказав директору: — Я бачу, піонервожата — хороша вам помічниця.

— Це моя права рука, — з гордістю відповіла Серафіма Петрівна.

Ці слова чула Соня, а вона завжди перша все чує і про все дізнається.

А от недавно у нас був збір дружини, присвячений дружбі народів. Цілий місяць готувались ми з Вірою Павлівною до цього збору. І знаєте, що я вам скажу: як би ви побували на цьому зборі, вам би здалося, що ви мандрували по всіх 16-ти республіках нашого Радянського Союзу. Чесне піонерське! Кожна ланка зображувала якусь республіку. Прийшли в національних костюмах туркмени і узбеки, білоруси, українці і таджики. Кожний ланковий робив доповідь про свою республіку і розповідав, який в ній клімат, річки, природні багатства. А потім піонери читали вірші і співали пісні різними мовами — українською і вірменською, білоруською і литовською.

Ми всі дуже любимо нашу вожату і все їй розповідаємо. Вона теж любить нас і завжди знає, що у кого на душі. В очі подивиться і вже все чисто знає.

А як вона під час наших іспитів хвилювалась, — навіть сказати важко.

Ви розумієте, в нашій дружині немає жодної двійки. У нас піонери тільки на добре й на відмінно вчаться. І от стався у нас такий випадок: у Ліпи померла мати. Після цього Ліпа дуже тяжко захворіла. Вона стала страшенно нервова — все плаче або мовчить. Уроки їй вчити дуже важко.

А тут якраз через місяць іспити. Дуже ми всі хвилювались, що буде з Ліпою. Та Віра Павлівна сказала нам:

— Не залишайте Ліпу одну. Треба, щоб вона весь час була серед вас. Батько її на фабриці працює, а дома в неї нікого немає.

І ми всі одразу ж після уроків стали заходити до Ліпи. Допомагали їй в хаті прибирати, потім уроки разом готували, пісні співали. Раз якось прийшла туди Віра Павлівна й каже:

— Дівчатка! У мене є одна цікава пропозиція.

— Яка? Ой, кажіть швидше, — загули ми всі.

— Я пропоную організувати тут, у Ліпи в кімнаті збір ланки на тему «умілі руки».

— Як це «умілі руки»? щось незрозуміле, — сказала я.

Навіть Ліпа дивилася з зацікавленням на вожату і чекала, що вона скаже.

— Дуже просто, — відповіла Віра Павлівна.— Кожна дівчинка повинна показати, що вона вміє... Ну, скажімо, ти, Соня, вмієш шкарпетки штопати, Катя добре гаптує, а Ліпа, наприклад, хороше готує.

— Я вмію смачні оладки робити, — стиха сказала Ліпа.

— Ну, от і чудово, — продовжувала Віра Павлівна.

Послухались ми поради вожатої і зібрали такий збір: кожен приніс, що міг — борошна, картоплі, цукру, масла.

Дуже цікаво все вийшло. Колективно ми обід зварили, а потім кожна сіла за якусь рукодільну роботу. Та й Ліпа трохи повеселішала, і нам це було дуже радісно.

Почалися іспити. І тут Віра Павлівна весь час з нами, ходить по притихлих коридорах, в класи заглядає, нас тихенько підбадьорює. Ми звичайно боялися трішечки, хоча добре все повторили і старанно вчилися.

Вся моя ланка склала іспити на добре і на відмінно. І Ліпа так само. Ось тільки за географію ми всі хвилювались. Вона їй чомусь тяжко давалася. Відповідала вона з цього предмету останньою. Віра Павлівна прийшла на іспит і сіла за партою поруч мене. Ліпу викликали до столу. Вона взяла квиток і сказала вголос: № 7.

— Ну, ці запитання вона чудово знає, — стиха сказала мені Віра Павлівна, — почуєш, як вона зараз відповідатиме.

І справді Ліпа одержала відмінно з географії.

Але розумієте, щойно закінчились наші іспити, як почались іспити у Віри Павлівни. Я вам зовсім забула сказати, що вона вчиться заочно в Педагогічному інституті і вже скінчила 4 курси.

Коли Віра Павлівна пішла складати свій останній екзамен, ми вирішили підійти до інституту і зустріти її біля воріт. Але не втримались і підійшли до вікна. Ліпа стояла ближче всіх і про все доповідала:

— Підійшла до столу. Взяла квиток. Думає.

Потім ми почули спокійний, лагідний голос нашої вожатої:

— Моє запитання — мета комуністичного виховання.

— Ой, яке трудне запитання, — захвилювалась Соня.

— Не хвилюйся! — переконливо сказала Ліпа, — вона чудово його знає.

В. ВЛАДКО

Ми перемагаємо природу

Малюнки І. МАНЕЦЬ

ДИВОВИЖНІ ПЛОДИ

Це—яблуко! Бач, яке воно кругле?

—Ні, це—груша. Хіба ти не відчуваєш, яка вона ніжна?

— Я тобі кажу — яблуко. Правда, з присмаком груші...

— Скоріше вже — груша, подібна до яблука...

Чому так завзято сперечалися хлопці про цей дивовижний плід? А ось чому. Це справді воднораз і яблуко і груша. Але хіба може бути таке? Хіба існував колись у природі такий плід — груша і яблуко разом?

Ніколи не існував раніше — правда. А тепер існує — теж правда. Виходить, природа подарувала нам його? О, ні!

Природа ніколи нічого не дарує людині. І цей чудесний плід, що називається «Ранет бергамотний», людина здобула сама, перемігши опір природи.

Цей сорт вивів І. В. Мічурін з насіння яблука антонівки. Коли деревце мало вже рік, Іван Володимирович дав йому няню-вихователька трьохрічну грушу. Яблуневий живець протягом деякого часу живився коренями груші, а далі він вже став, так би мовити, «на власні ноги», а саме — перейшов на свої власні корені. Та живлення соками груші не пройшло безслідно для юного сіянця: його плоди одержали грушоподібну форму.

ЧОГО ЛЮДИ НЕ ЗНАЛИ РАНІШЕ

Колись люди думали так. Все, що існує в природі — і рослини, і тварини—незмінні. Такими, мовляв, їх створила природа, — такими вони й залишаться на віки вічні.

Великий вчений Дарвін довів, що це не так. Все в природі змінюється, тільки дуже повільно, поступово, непомітно для людини. В природі весь час точиться жорстока боротьба за життя. І в цій боротьбі витримує тільки сильніший, спритніший. А решта — безслідно гине.

Крім боротьби за існування в природі є ще й взаємодопомога. Всі діти люблять красиві, запашні квіти, але, напевне, не всі знають, що це красиве забарвлення квітів існує для притягання комах, які опилюють квіти, і тільки згодом виростає їх насіння. Так комахи допомагають рослинам.

У природі триває споконвічна жорстока боротьба за життя — і серед рослин, і серед тварин.

ЛЮДИНА КИДАЄ ВИКЛИК ПРИРОДІ

Одна частина вчених після відкриття Дарвіна вирішила так:

— Зміни в живих істотах відбуваються надто повільно. Отже, людина не може впливати на них. Людина може тільки використовувати найкращі рослини й тварини з тих, що існують. Змінити ж щось людина нездатна.

А сміливі радянські вчені — Тімірязєв, Мічурін, Лисенко міркували інакше:

Навіщо чекати, доки в природі буде щось змінюватися? Це буде надто повільно. Не чекаймо милостей від природи, а візьмемо їх від неї самі! Примусимо природу служити людям!

— Тварини і рослини змінюються внаслідок жорстокої боротьби за життя, за існування. Але ця боротьба — сліпа. Давайте, допоможемо тим тваринам і рослинам, які нам потрібні. Тоді вони перемагатимуть в боротьбі швидше. Прищепимо їм нові якості — і вони служитимуть людям!

Це був сміливий виклик природі. Такий сміливий, що багато чужоземних учених злякалося його. Хіба ж можна, мовляв, іти проти природи? Адже відомі нам тварини і рослини існують в такому самому вигляді цілі тисячоліття — і ніяких змін в них майже непомітно.

— Не можна взяти від природи більше, ніж вона сама дає, — лякливо сказали ці вчені.

— А ми візьмемо значно більше! — відповіли радянські вчені. — Ми будемо створювати нові рослини й тварини!

ЧОМУ ЗЛЯКАЛИСЯ ЧУЖОЗЕМНІ ВЧЕНІ

Справді, це дуже цікаво. Чому чужоземні вчені так злякалися сміливого виклику природі, зробленого радянськими вченими? Чому вчені капіталістичних країн Америки і Західної Європи замість вирушити в похід проти природи— вирушили в похід проти радянської науки?

Розібратися в цьому дуже легко.

Передова радянська наука сміливо говорить:

— Людина може змінювати природу! Немає на світі нічого такого, чого б людина не могла змінити й примусити служити на благо всього людства! Отож, не слід чекати, доки щось змінюватиметься саме, треба боротися й перемагати!

Для вчених капіталістичних країн це дуже небезпечна думка. Їм значно корисніше доводити інше, цілком протилежне. Мовляв, людина не може змінювати природу, не може змінювати того, що вже існує. Отож, людина не може змінювати щось і в людських відносинах — значить, не слід трудящим людям боротися за своє визволення. Конай, як конав сотні років, така твоя доля, такий закон природи, який, мовляв, люди не можуть змінити.

Чужоземні вчені служать не науці, не благу людства, а капіталістам. А радянська наука веде людство вперед, до загального щасливого, заможного життя.

ВИНОГРАД НА ПІВНОЧІ

А хіба це можливо, щоб виноградні грона стигли й наливалися запашним солодким соком десь на півночі?

Можливо! І не тільки це, а й багато чого іншого, такого ж незвичайного.

Сам Мічурін вивів понад триста нових сортів плодів. Чимало з них раніше достигали тільки на півдні. А тепер ці нові сорти ростуть і дають рясні врожаї фруктів на півночі.

Під Москвою визрівають прекрасні смачні дині нових мічурінських сортів. Тубільці сніжної, морозної Хібінської тундри мають тепер свої власні овочі. У холодних сибірських степах наливається дорідним зерном нова лисенківська озима пшениця.

Скеровані сміливою рукою радянських вчених-мічурінців — південні фрукти й овочі з кожним роком просуваються далі й далі на північ, де про них раніше навіть і не мріяли.

А назустріч їм, на південь ідуть рослини, які раніше не витримували південного тепла. Славний мічурінець, академік Трохим Денисович Лисенко і тут переборов природу, змусив, наприклад, картоплю давати рясні врожаї на півдні України — там, де вона погано родила.

Мічурінці-рослинники створюють нові сорти рослин. Мічурінці-тваринники створюють нові породи тварин, потрібні людству, потрібні нашій Батьківщині. Серед цих нових порід є надзвичайна костромська корова, яка дає 40—60 літрів молока на добу — вдвоє-втроє більше, ніж звичайні корови. Чи ж це не справжня перемога над природою?

СВЯТО РАДЯНСЬКИХ ВЧЕНИХ

Всією величезною роботою для створення нових сортів рослин керує в нашій країні Всесоюзна Академія сільсько-господарських наук імені В. І. Леніна. Саме тут нещодавно відбулася сесія — з'їзд 700 видатних радянських учених-мічурінців, на чолі з президентом Академії Трохимом Денисовичем Лисенком.

Це було справжнє свято передової радянської науки, яка зобов'язана своїм розвитком великому другові, вчителю і вождю народів товаришу Сталіну.

Перемагаючи природу, наша наука служить народові, веде його вперед. І весь радянський народ, кожен з нас, і старі, і молоді, і зовсім юні —завжди готові допомогти науці всіма своїми силами.

Газ

Марія ПРИГАРА

Малюнок В. ГЛИВЕНКА

Що таке біжить по трубах,
Не хлюпоче, не шумить?
Що таке біжить по трубах,
Не спиняючись на мить?

В нас сьогодні диво сталось —
Це, мабуть, відомо всім,
Як бабуся здивувалась
У квартирі номер сім.

Вийшла бабця вранці-рано,
Налила водиці з крана,
Ставить чайник, як завжди,
Внучок каже їй: — Зажди!
Щось у плитці повернув,
Синій вогник спалахнув.

Тут і дров ніде не видко,
Тут і примус не горить.
Закипає чайник швидко,
Аж покришка стукотить.

І в квартирі номер шість —
Це вам кожен розповість.

А за рогом у пекарні
Ліплять булки дуже гарні.

Тільки чом навколо тихо?
Не тріщить вогонь ніде?
Ну, а пічка жаром диха,
Мов там полум'я гуде.

Аж припрошують: — Печи!
Кренделі та калачі.
Сині вогники, тремтячі
Розгораються в печі.

Є будівля в нашім місті,
Там завжди і грім, і рух.
Цілий день фонтани млисті
Б'ють, мов райдуга, навкруг.
У великій тій будові
Казани киплять здорові.

Аж двигтить усе неначе,
І гуде кругом земля.
Цілий день вода гаряча
Мчить по місту звідтіля.
Огріває нам будинки,
Щоб не мерзли ми
й хвилинки.

Над дахами бляшаними
Встали довгі димарі,
Та нема над ними диму,
Хоч би смужка угорі.

І в печах вогню немає:
Не горить червоний жар,
І вугілля не жбурляє
На лопаті кочегар.
Сині-сині та чудні,
Там також горять вогні.

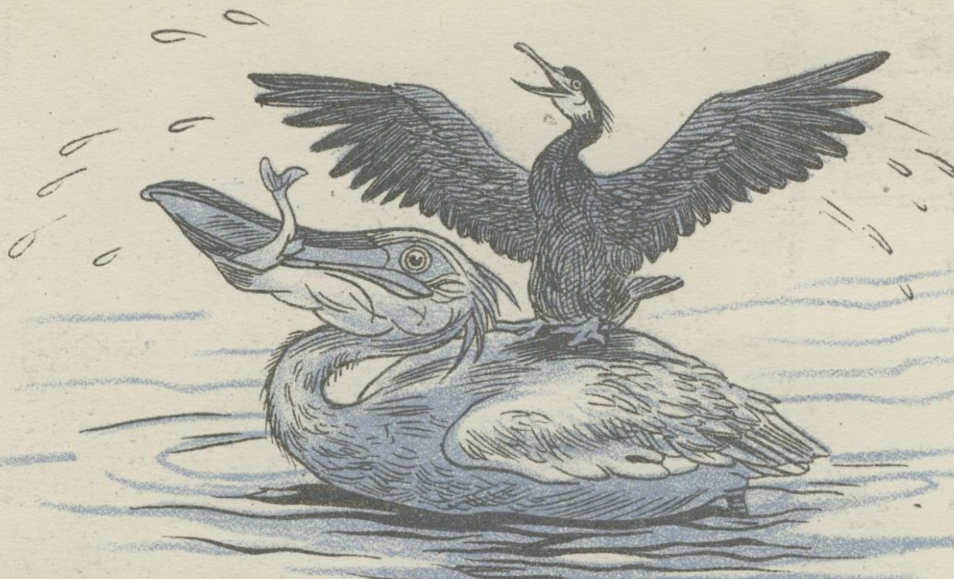
Скрізь вони горять на славу,
І немає дива в нас.
Це з далекої Дашави
Провели у Київ газ.

Через гори, через ріки
Він пройшов великий шлях,
Щоб горіти в нас довіку
На заводах і в домах.

Слава тим, що працювали
Без утоми довгі дні,
Шлях у горах прокладали,
У підводній глибині.

Що робили вперто й щиро,
Від зорі і до зорі, —
Інженери, бригадири,
Землекопи, слюсарі.

Щоб, пройшовши довгі далі,
Газ прийшов у кожен дім.
Бо сказав товариш Сталін,
Щоб жилося добре всім.

Баклани й бабури

Малюнок ГРІ

І. СОКОЛОВ-МИКИТОВ

На Каспійському морі живе великий птах бабура. У цього птаха є під дзьобом великий шкіряний мішок, куди він ховає рибу. Весною бабури-пелікани полюють на рибу так. Зберуться на обмілині великою артіллю, оточать косяк риби та й ну бити по воді крилами. Такий галас знімуть, що здалека можна подумати: кур'єрський поїзд мчить. Приженуть рибчину до самого берега на обмілину — і почалося! Наковтаються риби до несхочу, а чого зразу не з'їдять, — ховають у свої піддзьобні мішки. Ці мішки у них розтягаються, як гума.

Дуже часто доводилося стріляти в бабур, коли вони прилітають з рибного промислу. Вистрілиш, бувало, а бабура після пострілу насамперед рибу викине з мішка, частенько ще живу. Наче відкупитися хоче.

Чудові ці птахи живуть у великій дружбі з іншими морськими птахами — бакланами. Серед усіх морських птахів баклан уміє найкраще пірнати. Баклани подовгу можуть бути під водою у найглибших місцях. Багато цінної риби знищують баклани, і тому рибалки дуже їх не люблять.

Де на глибокому місці годуються в морі, пірнають, дістають з морського дна рибу ненажерливі баклани, там обов'язково плавають бабури. Здалека подивишся — не зразу догадаєшся. Пірнає, пірнає баклан, крила обм'якнуть — час би й посушитися. А до берега летіти далеко. От баклан вловить рибинку, підпливає до бабури і ніби така між ними відбувається розмова:

— Дозволь, друже, на твоїй спині обсушитися.

— Якщо рибку даси, дозволю.

— Будь ласка, ось тобі рибка!

Віддасть баклан рибку приятелеві, а бабура йому свою широку спину за це підставляє: будь ласка, мовляв, вилазь!..

Каспійські рибалки часто спостерігають, як посеред відкритого моря, далеко від берегів, на спинах великих білих птахів стоять чорні птахи з розкинутими мокрими крилами, ніби чорними парусами. Отак на спинах бабур обсихають та відпочивають у відкритому морі ненажерливі баклани. А коли обсохнуть, знову починають пірнати. А ледачі бабури спокійнісінько плавають на поверхні, опустивши над водою довгі носи, чекають на нову подачку.

Обкладинка художника Г. ТІТОВА. Журнал «Барвинок» (на украинском языке).

Рік видання четвертий. Ціна 3 крб. Видавництво ЦК КП(б)У «Радянська Україна».

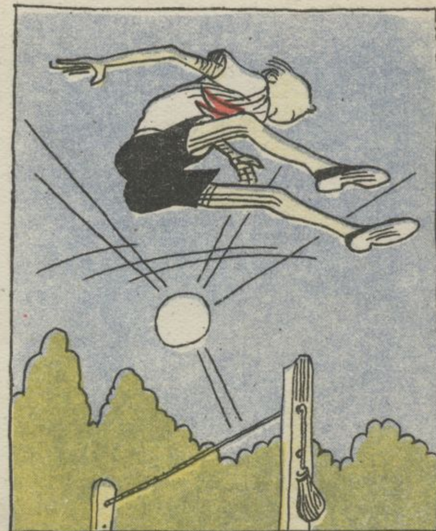
Художній редактор С. А. Іпатьєва. Адреса редакції: Київ, вул. Воровського, 22, 4-й поверх, тел. 4-50-32. Підписано до друку 7/X 1948 р. БФ 03573. Зам. 3229. Обсяг 3 друк. аркуші, облік.-авт. арк. 1,5. Доля арк. 1/8. Тираж 11.000.

Друкарня вид-ва ЦК КП(б)У «Радянська Україна». Київ, Прозорівська, 59.

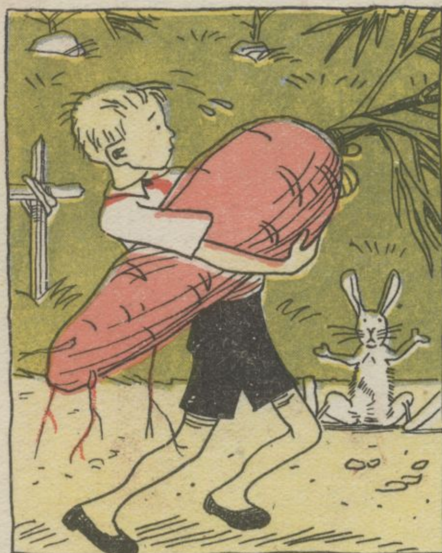
Малюнки ГРІ

НАШІ ПОДАРУНКИ

Дуже просим, подивіться!
Наш дарунок мчить, як птиця.
Аж до хмари долетить,
Не зупиниться й на мить.

І у нас, товариші,
Подарунки від душі.
От так морква! Не підняти!
Це зростили вам юннати.

Ми багато теж зробили,
Взнали в полі сто шляхів,
І в дарунок вам убили
Десять тисяч ховрахів.

В нас найкращі стрибуни,
От попробуй — обжени.
Не відступить він ніде,
І нізащо не впаде.

Ми й стрільці також умілі,
Не стріляєм мимо цілі.
І в змаганні в нас тепер
Переможе піонер.

Любим працю, любим школу.
Твердо можемо сказать:
— В подарунок комсомолу
Будем вчитись лиш на п'ять.